

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dergisi
The University of Kahramanmaraş Sütçü İmam
Review of The Faculty of Theology
ISSN-1304-4524 e-ISSN-2651-2637

Heidegger'de Varlığın Açığa Çıkarılmasında
Dil ve Geleneğin Rolü*

The Role Of Language And Tradition İn The Reveal Of Being
İn Heidegger

Yazar / Author

Selin KAYA

Arş. Gör., KSÜ İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri
Kahramanmaraş / TÜRKİYE
selinkaya4434@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-4742-6282>

Makale Türü/ Article Types: Araştırma Makalesi /Research Article

Makale Geliş Tarihi/ Date of Receipt: 07/06/2018

Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance: 21/12/2018

Makale Yayın Tarihi: 31/12/2018

Yayın Sezonu/Pub Date Season: Temmuz-Aralık / July-December

Yıl/Year: 16 **Sayı/Issue:** 32 **Sayfa /Page:** 199-226

Atıf/Citation: Kaya, Selin. "Heidegger'de Varlığın Açığa Çıkarılmasında Dil ve Geleneğin Rolü". *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 32 (Aralık 2018): 199-226.

• *Bu makale iThenticate programında taranmış ve intihal içermediği tespit edilmiştir.*

**Bu makale, Paul Ricoeur'de Geleneğin Dini Düşüncenin Teşekkülündeki Rolü - The role of the religious thought thanks in the Paul Ricoeur- adlı Yüksek Lisans tezimizden üretilmiştir.*

Heidegger'de Varlığın Açığa Çıkarılmasında Dil ve Gelenegın Rolü

Özet

Martin Heidegger, felsefenin en temel problem alanlarından birisi olan varlık problemini esaslı bir şekilde yeniden ele almıştır. Filozof, bu sorunu ele alırken varlığı çeşitli açılardan değerlendirmekte ve Dasein'in varoluşsal yapılarına yoğunlaşmaktadır. Varlık sorununu yeniden ele almakla yetinmeyip, bu sorun üzerinde felsefi argümanlar geliştiren Heidegger, bu amaçla Dasein'in varoluşuna ilişkin yapıları ele almıştır. Bu varoluşsal yapılardan olan zamansallığın bir ürünü olan gelenek ve dilsellik ise, bu çalışmada hem varlığın oluşturulmasının hem de açığa çıkarılmasının imkânı olarak ele alınacaktır. Varlığın hakikatinin, insanın özü ile sıkı bir ilişkisi vardır. Zira Heidegger'e göre Dasein'in varoluşu ile dilin özü hakikatin farklı perspektiflerini yansıtmaktadır. Bu nedenle insanın özü ancak bu varoluşsal yapılarla doğru bir şekilde ilişkiye geçildiğinde serbest kalabilir.

Anahtar Kelimeler: Heidegger, Gelenek, Dil, Varlık, Varoluş

The Role Of Language And Tradition In The Reveal Of Being In Heidegger

Abstract

Martin Heidegger reconsidered the problem of being which is one of the most fundamental problem areas of philosophy, in a basic way. The philosopher treats this problem from various directions and concentrates on the existential structures of Dasein. Heidegger not only deals with the problem of Being, he develops philosophical arguments concerning this question and in order to solve this problem he treats existential structures in relation to Dasein. In this work, tradition and linguisticity, which are both the product of temporality, which itself is part of the existential struc-

tures, will be studied as a possibility of the creation of being and its revelation. The reality of existence is closely related to the essence of human. According to Heidegger the existence of the Dasein and of the essence of language reflect different perspectives of truth. For this reason, the essence of man can only be released when the right relation with these existential structures is established.

Keywords: Heidegger, tradition, language, Being, existence

Giriş

Varlık, felsefe tarihinde filozoflar tarafından farklı açılardan ele alınmıştır. Zira antik felsefenin ilk döneminde presokratik filozoflar, doğaya ilişkin herhangi bir açıklamanın veya akıl yürütmenin yine doğanın içinde sürdürülebileceğini düşünmüş ve varlıkların kendisinden doğduğu ilk maddeyi bulmak amacıyla arke problemi üzerinde yoğunlaşmışlardır. Bu durum bize Sokrates öncesi filozofların felsefelerinin aslında bir varlık felsefesi olduğunu göstermektedir.¹Bununla birlikte sistematik dönemde yer alan Platon'un varlık anlayışı idealara dayandığı için salt varlık sorunsalından ziyade Varlığın tözü olan idealar üzerinden ele alınıp, sorunsallaştırılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Aristoteles ise Platon'un ideasına karşılık form ilkesini geliştirerek, tözsel varlık anlayışının yerine nedensellik ilkesini koymuştur. Ortaçağ'a geldiğimizde ise, filozoflar zorunlu varlık olarak tanımladıkları yaratıcı varlığı açıkladıktan sonra, diğer varlıkları Tanrı ile ilişkileri çerçevesinde ele almışlardır. Bu ayrımın modern felsefedeki yansıması ise, idealist felsefe ile maddeci felsefe arasında olmuştur. Bu varlık anlayışlarını, varlığa dair şüphelerini gideremediği gerekçesiyle düşünen özneye indirgeyerek açıklayan Descartes ise sadece öznenin varlığının şüphe götürmediğini iddia ederek felsefesini böylesi bir varlık anlayışı üzerine temellendirmiştir.² Bahsettiğimiz varlık anlayışlarından sonra ilk defa Friedrich Nietzsche Varlığın neliği üzerinde tekrar düşünmeye başlamıştır.³

¹ Ahmet Cevizci, *Felsefe Tarihi* (Bursa: Say Yayınları, 2002), 14.

² Ahmet Cevizci, *Felsefe Sözlüğü* (İstanbul: Paradigma Yayınları, 2005), 1688-1689.

³ Cevizci, *Felsefe Sözlüğü*, 1692.

Nietzsche'nin açtığı yoldan giden ve dili varlığın evi perspektifinden ele alan Martin Heidegger, varlık tarihini kabaca dört evreye ayırarak bu evreleri eleştiriye tabi tutmuştur. Bunlardan birincisi, ilk dönem Yunan düşüncesinin, varlığı ele alış tarzıdır. Heidegger'e göre, varlığın kendisini açmasını doğrudan tecrübe ettikleri için Sokrates öncesi filozofların varlığa ilişkin, gerçek ve doğrudan bir kavrayışları söz konusudur. Örneğin Parmenides'e göre düşünülmesi mümkün olan varolduğu için düşüncenin konusudur.⁴ Bu demektir ki, Parmenides'in varlık kavramı dış dünyada varolan ve belirli özellikleri bulunan somut bir şeye işaret etmektedir. Varlık tarihinin ikinci evresi, varlık sorununu unutmaya sürecini başlatan Platon ve Aristoteles'in yer aldığı evredir. Platon fenomenin ancak idea sayesinde, varolabileceğini söylemektedir. Ona göre idealardan söz edilebilir ancak onlar daha yüksek bir takım kavramlarla açıklanamazlar.⁵Böylelikle Platon maddi olanın varlığını reddettiği veya onu en fazla gölgemsi bir varlığa indirgediği için duyu organlarımızın bilgi bakımından önemini ve değerini reddeder.⁶ Aristoteles'te varlık, somut bir şeydir; onda düşüncenin ayırdığı ama birbiriyle ilişkili mevcut olan inşa edici unsurlar vardır. Bu unsurların en önemlisi form'dur. Madde ancak onun zorunlu desteğidir.⁷ Heidegger'e göre, söz konusu iki filozof, varlığı, dolaylı bir biçimde, yani metafizik kavramlar aracılığıyla açıklamaya çalışmıştır. Bir diğer deyişle, Platon ve Aristoteles, varlığın doğrudan doğruya kendisini ele almak yerine, varlığa özler ya da nesnelere aracılığıyla yaklaşmışlardır. Varlık tarihinin üçüncü evresi ise, Ortaçağ düşüncesi geleneğidir. Bu gelenekte Varlık, yaratılmış varlık-yaratıcı varlık ayrımı çerçevesinde açıklanmaya çalışılır. Heidegger, varlık tarihinde, Ortaçağ düşüncesini izleyen dördüncü ve son evreyi, Descartes'la baş-

⁴ Ahmet Arslan, *İlkçağ Felsefesi Tarihi I* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014), 222.

⁵ Ahmet Cevizci, *İlkçağ Felsefesi Tarihi* (Bursa: Asa Yayınları, 2012), 286-290.

⁶ Arslan, *İlkçağ Felsefesi Tarihi II*, 199.

⁷ Alfred Weber, *Felsefe Tarihi*, trc. H. Vehbi Eralp (İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2015), 83.

layan gelenekte bulur. Bu sonuncu gelenek güvenliği, bilgi ya da bilişin kesinliğinde bulmaktadır. ⁸

Felsefe tarihini bu anlamda eleştiriye tabi tutan ve böylece Varlık kavramına Batı felsefesinde ilk dikkat çeken isim olan Heidegger, varlık sorusunu yeniden sormakta pek de haksız görünmemektedir. Zira yirminci yüzyıla gelinceye kadar Batılı filozoflar büyük ölçüde var olanları soyut, özlerle ve kavramlarla açıklamaya çalışmışlardır. Varlığı metafizik kavramlara, tözlere dayandırarak açıklamaya çalışmak, varlığın kendisini yani salt varlık sorusunu sormayı unutturmuştur.⁹ Bu nedenle 1927 yılında tamamladığı “Varlık ve Zaman”¹⁰ isimli eserinde varlığa ilişkin önyargılardan bahsetmektedir. Ona göre bu önyargılar varlığı en tümel olarak sınıflandırdığı için Varlığın tanımlanamayacağını ve kendiliğinden anlaşılır olması nedeniyle Varlık sorusuna hiçbir zaman bir cevap verilmeyeceğini, bilindiği için de yanıt aranamayacağını iddia etmektedir. Bu nedenle o, Varlık sorusunun yeniden sorulması gerektiği üzerinde durur.¹¹ Heidegger bu amaçla belirli bir yöntem ve zemin arayışına girmiştir. Bunu kehre/dönüş öncesi felsefesinde Dasein sorunsalı çerçevesinde ele alırken kehre/dönüş sonrasında Sein’i yani Varlığı soruşturmaya başlamış, Dasein’in varoluşsal yapıları aracılığıyla Varlığı anlamaya çalışmıştır. Bu varoluşsal yapılardan olan dile kulak vermek gerektiğini ise, ikinci dönem felsefesinde vurgulamıştır.

Bu nedenle Varlık soruşturmasının başlangıcı olması sebebiyle, dönüş öncesi varlık anlayışı ile sonrası arasında bağlantılar kurulacak olmakla beraber, araştırmamızın ana gövdesini, Heidegger’in dönüş sonrası felsefesi ve ikinci dönem dil görüşü oluşturacaktır. Varlığın yeniden açığa çıkarılması için gerekli araştırma alanı

⁸ Cevizci, *Felsefe Sözlüğü*, 1692.

⁹ Ahmet Cevizci, *Felsefeye Giriş* (Ankara: Nobel Yayınları, 2011), 101-102.

¹⁰ Martin, Heidegger, *Varlık ve Zaman*, trc., Kaan H. Ökten (İstanbul: Agora Kitaplığı, 2008), 1-14.

¹¹ Kaan H. Ökten, “Giriş’e Giriş: Varlık ve Zaman’ın ‘Giriş’ Kısmı Hakkında Notlar”, *Cogito Felsefe Dergisi* 64 (Mart 2017): 89-90.

olan dil ve bunun bir ürünü olan gelenek çerçevesinde Heidegger'in varlık anlayışını ele almayı hedefleyen bu çalışma; Varlık sorusunu kendisine sorun eden insan varlığını, dilin bir ürünü ve aynı zamanda kurucusu olan geleneğin dil aracılığıyla Varlığı nasıl açığa çıkardığını ele almayı amaçlamaktadır.

1.Varlığın Dil ve Gelenek Tarafından Oluşturulması

“Varlık ve Zaman”da defalarca belirtildiği gibi Heidegger'in asıl amacı varlığın anlamına ulaşmak için radikal bir araştırma yapmaktır.¹² Bu nedenle o, Kehre (Dönüş) dönemi olarak tanımlanan 1930'lu yıllardan itibaren Dasein (insan varoluşu) ile değil Sein (Varlık) ile ilgilenmektedir. Bu yıllardan itibaren, Metafizik, Felsefe, hakikat gibi konularda eserler, konferanslar vermiştir.¹³ Bahsedilen konular üzerinde felsefi refleksiyon geliştirmeye başlayan Heidegger, 1947 yılında yazdığı *Hümanizm Üzerine Mektup*¹⁴ isimli yayınında ise dili Varlığın evi olarak tanımlayarak Varlık ve Varlığın hakikati araştırmalarını, dil üzerinden gerçekleştirmeye başlamıştır.

Heidegger bu amaçla Varlığa ilişkin sorunun formal yapısını şöyle ele alır:

*“Her soru belirli bir formal yapıya sahiptir. Buna göre bütün sorular; aranan, sorulan ve sorgulanılan denilen üç unsurdan meydana gelir. Varlığa ilişkin soruda aranan varlık anlayışı, sorulan varlık, sorgulanılan ise Dasein'dir.”*¹⁵

Buradan hareketle cevabımız da varlığın ne olduğu yönünde olmalıdır. Peki, soruyu kime yöneliyoruz, insana yani Heidegger'in insan varlığı olarak tanımladığı Dasein'a ¹⁶. Ona göre, sorunun içeriğine ve bağlamına baktığımızda, Varlığın anlamı nedir? Sorusu-

¹² Heidegger, *Varlık ve Zaman*, 1-14.

¹³ Kaan H. Ökten, *Heidegger Kitabı* (İstanbul: Agora Kitaplığı, 2004), 254-270.

¹⁴ Martin Heidegger, *Pathmarks*, Ed. William McNeill (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), 274.

¹⁵ Kaan H. Ökten, *Varlık ve Zaman Kılavuzu* (İstanbul: Agora Kitaplığı, 2008), 7.

¹⁶ Ökten, *Varlık ve Zaman Kılavuzu*, 163. Dasein teriminin daha ayrıntılı bir açıklaması için bk. Martin, Heidegger, *Varlık ve Zaman*, trc., Kaan H. Ökten (İstanbul: Agora kitaplığı, 2008), 1-15, Kaan H. Ökten, “Giriş'e Giriş: Varlık ve Zaman'ın 'Giriş' Kısmı Hakkında Notlar”, *Cogito Felsefe Dergisi* 64 (Mart 2017): 93.

nun cevabını kendisinde varlığı açan tek varlık olması nedeniyle Dasein'da buluruz.¹⁷

İnsan Varlık sorusunu kendisine soran tek varlıktır, bu soruyu kendisine sormasının sebebi onun Varlığın ön-bilgisine sahip olmasından kaynaklanır. O halde yapılması gereken, bizi insandaki bu ön-bilgiye ulaştırabilecek bir yöntem geliştirmektir. Bu yöntem de ancak ontoloji temelli bir araştırma çerçevesinde mümkün olmaktadır. Dasein'ın temel varoluşsal yapısı Zaman olduğu için Varlığı açığa çıkarmanın yöntemi, fenomenoloji olmaktadır.¹⁸Çünkü fenomenolojinin amacı kendinde şeyleri-kendi olarak açığa çıkarmaktır. Böylece Heidegger, Varlık sorusunu kendisine soran Dasein varlığının varoluşsal yapılarından olan dil aracılığıyla Varlığın anlamı soruşturmasına başlamıştır. Bu amaçla, Husserl'in fenomenolojisini varlıkları açığa çıkaran kendinde dil şeklinde Husserl'den farklı olarak dil zeminine çekmiştir. Çünkü Heidegger'e göre insanın diğer nesnelere yönelişi varoluşsal bir yapı içerisinde gerçekleşir.¹⁹

“Varolanda bulduğumuz dilden yola çıktık.” ifadesiyle dil ile Varlık arasındaki sıkı ilişkiye işaret ettikten sonra “Doğada bulduğumuz insan dilinden yola çıkarak bu varolanın bir şemasını geliştiriyoruz.” diyerek dilin varolanın kendisiyle olan özsel ilişkisine işaret etmekle kalmaz, dilde her zaman varolanı düşündüğümüzü de iddia eder.²⁰ Zira Humboldt'un “İnsan sadece dil aracılığıyla insandır; fakat insan dili icat etmek için önceden insan olmaktır.” ifadeleri Heidegger'e göre dilin icat edilemez olduğuna ve insa-

¹⁷ Kurtul Gülenç, “Bilim, Düşünme ve Varlık: Heidegger'de Fenomenolojik Hermeneutik”, *Cogito Felsefe Dergisi, Heidegger: Varlığın Çobanı* 64 (Güz 2010):287.

¹⁸A.Kadir Çüçen, *Martin Heidegger: Varlık ve Zaman* (Ankara: Sentez Yayıncılık, 2015), 18.

¹⁹ Bilen, *Çağdaş Yorum Bilim Kuramları*, 123-124.

²⁰ Martin Heidegger, “Herder'in ‘Dilin Kökeni Hakkında’ İncelemesi Üzerine Dersler”, trc. Güvenç Şar *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi* 30 (2016):76.

nın insan olmasının şartının dile bağlı oluşuna işaret etmektedir.²¹

Böylece dile bağlı oluşumuz, dili değiştirip-geliştirmemiz ve dil tarafından oluşturulmamız Heidegger'in Varlığı bilgi temelli bir felsefeyle anlamaya çalışan Descartes ve ardıllarının oluşturduğu modern felsefe geleneğini eleştirmesine sebep olmuştur. Çünkü Modern Felsefe, süje ile objenin bir aktı olarak tanımlanan bilgiyi, düşünen bilince indirgemekle kalmamış, öznenin kullandığı bir araç haline getirmiştir. ²² Fakat Ona göre Varlığı da kapsayan dünya, tüm varlıklardan oluşan bir bütün değildir, o insanoğlunun kendisini, ön anlama denilen kavrama öncesi anlayış aracılığıyla anladığı, dilinin ona gösterdiği şekilde çevrelendiği bir bütündür. Böyle bir dünya tanımı herhangi bir varlığı bilmeden önce var sayılan bir şeye işaret ettiği için dünya, öznellikten de önce gelmektedir.²³ Bir diğer deyişle insan, dünyayı yorumlamalarımızın bir bütünü olan ön anlamalarımız olmaksızın anlamamanın gerçekleştiremeyeceği, eksik veya kopuk olacağı bir kavrama öncesi zorunluluklar âlemine fırlatılmıştır.

Zira Heidegger'e göre; "Dil, bir tür yorumlamadan ve bu yorumun ortaya koyduğu anlam veya işaretlemelerden doğar: 'Sözcükler anlamalara eklenirler.' Sözcükler ve onlarla ifade edilen varlıklar birbirleriyle aynı âlemden gelirler: Sözcükler asli olarak varlıklara atıfta bulunurken, varlıklar ise asli olarak anlam yüklü olup sözcüklerin ortaya çıkmasına vesile olurlar."²⁴

Varlıkla-sözcük arasındaki kopmaz bağ, bizi dilin yapısına yani varlığı anlamak amacıyla dilin varlığını anlamaya itmektedir. Dilin varlığını anlamak amacıyla çıktığımız yolda dili, varlığı anlamamızın ve onu kendi anlaşılabilirlik çevrenimizi içine yerleştirmemizin, dolayısıyla dünyayı kavrayışımızın ön-şartı olarak bulmakta-

²¹ Heidegger, "Herder'in 'Dilin Kökeni Hakkında' İncelemesi Üzerine Dersler", 76.

²² Gülenç, *Bilim, Düşünme ve Varlık: Heidegger'de Fenomenolojik Hermeneutik*, 298.

²³ Richard Palmer, *Hermenötik*, trc. İbrahim Görener (İstanbul: Anka Yayınları, 2002), 178-179.

²⁴ Michael Inwood, *Heidegger*, trc. Nursu Öрге (Ankara:Dost Kitabevi, 2014), 72.

yız.²⁵Varlığın dil aracılığıyla, açığa çıktığını söyleyen Heidegger'e göre;

*“Varlık zamanda açığa çıkar. Varlık, sürekli olarak yeniden görünüşe çıktığı için yolda değildir. Yolda olma hali Varlığın zamanla birlikteliğidir, ondan ayrılamazlığıdır. Bu birlikteliğin en açık deneyimlendiği alan ise ‘dil’dir.”*²⁶

İnsanın varolmasının temel unsuru olan dilin insana bakan tarihsel yönü ise ortaya yeni bir olgu çıkarır: Gelenek.²⁷Heidegger’de gelenek dil aracılığıyla kendisini oluşturduğumuz ve kendisinden anlama ve yorumlama ve diğer birçok insan varoluşunu ilgilendiren durumlarda beslendiğimiz, anlama olaylarıyla çerçevelenmiş dünyada-olma’nın bir sonucu olarak ön-anlama dediğimiz yapıyı oluşturan ve tarihsel geçmiş olarak da adlandırabileceğimiz bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Böylece Varlığı kendisi aracılığıyla anladığımız dilin yapısını gelenekle-kültürle, tarihsel geçmişle ilişkisi bağlamında ele alan Heidegger, tarihselliğin insan Dasein’ın varoluş biçimlerinden bir diğeri olduğunu söyleyerek yepyeni bir belirleme yapmaktadır: Bilenbilir olanla bilinenler yani var olanlar sadece ontik bir yapıya sahip değildir aynı zamanda tarihsellik tarafından da belirlenmiş bir yapıya sahip olmaktadır.²⁸Daha açık bir ifadeyle söylersek, var olanlar, sadece insanın anlama ve yorumlama yapısıyla ilişkilendirilmeyen fiziksel ve duyuşal nesne olmayıp, aynı zamanda insanın var olanları anlama ve yorumlaması sonucu ortaya çıkan dilsellik ve tarihsellik tarafından değiştirilip, dönüştürülen bir yapıya sahiptir.

²⁵ Kurtul Gülenç, “Bilim, Düşünme ve Varlık: Heidegger’de Fenomenolojik Hermeneutik”, *Cogito Felsefe Dergisi, Heidegger: Varlığın Çobanı* 64 (Güz 2010):287.

²⁶ Kurtul Gülenç, “Bilim, Düşünme ve Varlık: Heidegger’de Fenomenolojik Hermeneutik”, *Cogito Felsefe Dergisi, Heidegger: Varlığın Çobanı* 64 (Güz 2010): 287.

²⁷ Mehmet Ulukütük, “Geleneğin Dili mi Varlığın Evi mi? Heidegger Ve Gadamer’de Dil, Gelenek Ve Varlığın İnsanlık Halleri Üzerine”, *Özne Felsefe Dergisi* 16 (Bahar 2012):10.

²⁸ Erol Göka v.dğr., *Önce Söz Vardı* (Ankara: Vadi Yayınları, 1995), 44-45.

Somut tarihsel koşullar ve bunların içerdiği geleceğe dönük olanaklar, insan anlamasının özünü oluşturduğu için, Dasein'ın geçmişine, içinde yaşadığı topluma böylesine bağlılığı onun varoluşundan önce gelmektedir.²⁹Çünkü bizler varoluşumuz ile diğer varlıklar üzerine düşünmemizi sağlayan, bir gelenek ve tarihsel koşullar tarafından dönüştürülen dile, sonradan doğarız. Zira dilimiz her zaman bizden öncedir. Biz dile verilmiş varlıklar olarak konuşmayı öğrendiğimiz zaman dahi dilin gerisindeyizdir.“Bu nedenle hep bir geleneğe bağlıyızdır ve bu gelenekten herhangi bir şekilde kaçıp kurtulma şansımız da yoktur.”Aynı zamanda ne yaparsak yapalım dilimizi oluşturan ve insan varlığı sayesinde dilimiz tarafından oluşturulan bu tarihsel geçmişe sürekli katkıda bulunuruz. Bir taraftan zaman dediğimiz kavramın olgusal yönü olan tarihsellik tarafından kurulurken diğer yandan tarihsellik ve tarihselliğin sonucu olarak oluşan dil aracılığıyla değiştirdiğimiz ve geliştirdiğimiz Varlık tarafından kurulan insan varlıklarıdır. Dil böylece,dünyayı oluşturan, insan varlıklarının yalnızca ona katılarak insan olabildikleri kendine ait varlığı olan bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır. ³⁰

Heidegger, dünyayı oluşturan bir öge olarak tanımladığı dilin olmadığı yerde varlığın da olamayacağını ifade etmek amacıyla;“*Kelimenin kaybolduğu yerde hiçbir şey var olmayabilir.*”mısrası üzerinde şöyle bir refleksiyon geliştirir: *Bu mısra, dilin sözüne kapı aralıyor, dilin bizzatı kendisini dile getirmesini temsil ediyor ve kelime'yle şey arasındaki ilişki konusunda bir şey söylüyor.* Ona göre son mısranın içeriği şöyle bir önermeye dönüştürülebilir:

Sözün bittiği yerde hiçbir şey var olamaz.” Bir şeyin tükendiği yerde bir yarıklık, bir eksilme gerçekleşir. Eksilme uzaklaşmak, bir yokluğa sebep olmak demektir. ‘Tükenmek’ ‘yok olmak’ demektir. Sözü, belirli bir şeye adını veren kelimenin bulunmadığı yerde hiçbir şey var olamaz. Dolayısıyla biz şuna vurgu yapabiliriz: Sözün yani adın bu-

²⁹ Erol Göka v.dğr., *Önce Söz Vardı*, 44-45.

³⁰ Erol Göka v.dğr., *Önce Söz Vardı*, 45.

*lunmadığı yerde hiçbir şey yoktur. Şey'e yalnızca söz varlık verir.*³¹

Ona göre "şey" burada, geniş anlamıyla, bir şekilde varolan herhangi bir şey anlamında anlaşılıyor. Yalnızca şeyi temsil eden kelimenin varolduğu yerde şey, bir şeydir. Heidegger'e göre herhangi bir şey dile getirildiği zaman var olmaktadır. Bu nedenle de herhangi bir şeye varlığını kazandıran şey, dile getirmedir. Dil, o şeyi dillendirmeden önce o şeyin varlığı da yoktur.³²Bir diğer deyişle nesnelere dil tarafından belirlenmiştir. Dil bir şeyi açığa çıkarırken, söz bir şeyi gösteren ve işaret eden göstergedir. Bu iki unsur var olduğu için, önerme ve birleştirme mümkün olmaktadır. Önermenin, iki şeyi birlikte gösteren ifade olduğu düşünülürse, bu şeyi açığa çıkararak durum önermeden önce gelir.³³Daha açık bir ifadeyle, dil tarafından oluşturulan en küçük birim olarak düşünebileceğimiz sözcükler olmadan herhangi bir anlam kümesi oluşmamaktadır. Zira anlamlar, önermelere, önermeler de birbiriyle bağlantılı bir bütün oluşturması gereken kelimelerin varlığına bağlıdır.

Dil nesneyi belirlediği için, herhangi bir varolanın anlamı, öncelikle, insanın kendi dili içerisinde kavradığı şekliyle onun Varlığıdır. Varlığın bu şekilde açık kılınmasıyla, o dilde ikamet eden insana, şeylere ilişkin belli bir anlama verilmiş olur.³⁴ Bu durum bize dünyanın, varlığın yapısındaki tarihsellikten dolayı anlamamızı şekillendiren bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.³⁵Fakat tarihsel olan bu âlemin üzerindeki örtünün kaldırılmasını dil tek başına sağlayamaz çünkü dilin varlığı öyle bir varlıktır ki, o kendi kendisine var olamamaktadır. Ancak insan onu dile getirdiğinde var olabilmektedir.³⁶ Bu nedenle dil kendisini insan varoluşu içerisinde,

³¹ Martin Heidegger, "Dilin Doğası,"Retorik Hermeneutik ve Sosyal Bilimler, der. ve trc. Hüsamettin Arslan (İstanbul: Paradigma yayınları, 2002), 31-32.

³² Faruk Manav, *Martin Heidegger'in Varoluşçu Hermeneutiği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013), 137-138.

³³ Bilen, *Çağdaş Yorumbilim Kuramları*, 133.

³⁴ Taylan Altuğ, *Dile Gelen Felsefe* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008), 137-138.

³⁵Richard Palmer, *Hermenötik*, trc. İbrahim Görener (İstanbul: Anka Yayınları, 2002),180.

³⁶ Manav, *Martin Heidegger'in Varoluşçu Hermeneutiği*, 136.

düşünmede dile getirmektedir. Düşünme sayesinde varlığa gelen dil, Varlığın da içinde barındığı bir ev konumuna geçmektedir. Kendisini dil aracılığıyla anlaşılır yaparak dile getiren insan, düşünerek hem dili kullanmış hem de kendi özünü ve Varlıkla olan bağını kurmuş olur. Çünkü insan kendisini düşünerek diğer varolanlardan ayırır.³⁷ Kelimeler, söylemler, ifadeler ancak dilde hayat bulma imkânı edinirken, dilin hayata geçmesini sağlayan imkân ise, düşünmedir. Ancak dil olmadan düşüncenin ifade edilmesi, varlığın düşünülmesi yani insanın Varlıkla olan bağının kurulması mümkün değildir. Sonuç olarak diyebiliriz ki; dilin var olması tüm bunların temel şartı olmaktadır.³⁸

Bu demektir ki, dil sadece hayatı yansıtan bir yapı olarak değil aynı zamanda hayata şekil veren bir öge olarak karşımızda durmaktadır. Bu yaşamın sahipleri olarak bizler Herder'in belirttiği gibi dil yaratıklarıyız.³⁹ Dil tecrübesine maruz kalmak, dilin talebiyle uygun bir ilişki sonucu, dile girmek ve ona teslim olmaktır. Böylelikle, dili konuşan bizler onun üzerinde, bu tür tecrübeler aracılığıyla gündün güne veya zamanın akışı içerisinde dönüştürülürüz.⁴⁰ Bu dönüşümün ortamı ise, dildir. İnsanın bu dönüşümü gerçekleştirmesini sağlayan dil denilen araçtır. Bir başka ifadeyle, insanın tarihi ve kültürel bir varlık olmasının anahtarı dilde saklıdır.⁴¹

İnsan varlığı dil ile ilişkiye transfer edilmesi sonucu dil ile aynı yerde ikamet eder. Ve biz insanlar varoluşumuzu gerçekleştirmek yani olduğumuz varlık olabilmek, dilin varlığında yerleşik kalmak hatta başka bir yerden dili ele almak için bile dilin bizi sahiplenmesine ihtiyaç duyarız. Böylelikle, insan, dil tarafından sahiplen-

³⁷ Manav, *Martin Heidegger'in Varoluşçu Hermeneutiği*, 137-138.

³⁸ Manav, *Martin Heidegger'in Varoluşçu Hermeneutiği*, 138-139.

³⁹ Yakup Kahraman, "Dil Varlığının Ontolojik Zemini" *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* 18 (2014):84.

⁴⁰ Martin Heidegger, *On the Way to Language*, trc. Peter D. Hertz (San Francisco: Harper&SanFrancisco Press, 1982), 57.

⁴¹ Aliye Çınar, "Modern Batı Düşüncesinde Dilin Kökeni Olarak Ontolojik Farklılık Sorunu", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/1 (2007): 206.

nilirken⁴²kendi varoluşu için uygun bir barınak bulur. Dil tarihsel ve dilbilimsel bir konaklamadır. Bu nedenle bireyi daha o dilini konuşmadan önce sahiplenen ve talep eden bir yapıya sahiptir.⁴³Böylece dil zihnimizi yönlendirirken hem içerisinde bulunduğumuz dünyayı anlamlandırmamızı hem de başka yaşam durumlarının bize aktarılmasını sağlar. Dil, insanların birbirleriyle ve diğer varlıklarla buluştuğu ortak bir payda olmaktadır.⁴⁴

“Dil aynı zamanda toplumu inşa eden ve toplum içinde kuşaktan kuşağa aktarılan özgün kültürün ve geleneğin bir ürünüdür. Dil, insan kültürünün bir türü olmakla birlikte, hem kültürü üreten bir araç, hem de bu kültürün üretimidir.”⁴⁵

Bu demektir ki her toplumu biçimlendiren dilidir. Böyle olmasaydı, pek çok toplumun temsil edilecek olan; kültürünü, geleneğini, düşüncelerini, inanışlarını, davranışlarını bu formda değil de, bir başka formda ifade etmesi ciddi sıkıntı yaratmayabilirdi. Ancak, benimsenen yeni form, neşet ettiği kaynağın anlam dünyasını sürekli taşıyarak o dili kullananlara hükmetmeye başlamaktadır. Dil sayesinde, toplumun sembolik formundan algı biçimine, davranışından eylemine varıncaya kadar geniş bir yelpazeye hükmetmek ve toplumu bu sayede değiştirmek mümkün olmaktadır⁴⁶Demek ki dil, genel kabulün aksine sadece göstergeler aracılığıyla gerçekliği temsil eden bir sistem olmayıp, aynı zamanda gerçekliğin kurucusudur. ⁴⁷

Sonuç olarak diyebiliriz ki; insanın varoluşsal yapılarından olan zamansallığın da bir ürünü olarak ifade edebileceğimiz dil, in-

⁴² Gülşah Namlı Türkmen, “Fenomenolojik Bir Problem Olarak Dil”, *Posseible Düşünme Dergisi* 4 (2014): 9.

⁴³ Martin Heidegger, “The Nature of Language”, *On the Way to Language*, trc. Peter D. Hertz (New York: Harper and Row Press, 1971), 75.

⁴⁴ Kahraman, “Dil Varlığının Ontolojik Zemini”, 85.

⁴⁵ Çınar, “Modern Batı Düşüncesinde Dilin Kökeni Olarak Ontolojik Farklılık Sorunu”, 200.

⁴⁶ Çınar, “Modern Batı Düşüncesinde Dilin Kökeni Olarak Ontolojik Farklılık Sorunu”, 197.

⁴⁷ Çınar, “Modern Batı Düşüncesinde Dilin Kökeni Olarak Ontolojik Farklılık Sorunu”, 200-2001.

san varlığı tarafından oluşturulan gelenek aracılığıyla Varlığı anlamlandırılmamızı ve oluşturmamızı sağlar. Bizler *Dünya-da-Varlık* olarak dünyayı ancak dil dolayımı aracılığıyla kurduğumuz anlam kümeleri ile algılayıp, anlayabiliriz. Bu nedenle dilsel oluşumuzun tarihsel yönü olarak da ifade edebileceğimiz gelenek aracılığıyla Varlığı algılar, anlamlandırırız. Zira dilsel olan tek var olan olarak bizler Varlık sorusunu soran ve aynı zamanda bu soruya cevap arayan tek varlık olmaktayız. Bu durum bize dilselliğimizin bizlere özlerimizden önce verildiğini ve varlığın bize bakan yönünü de ancak bu varoluşsal özler aracılığıyla algılayabileceğimizi göstermektedir.

2.Varlığın Açığa Çıkarılmasında Dil ve Geleneğin Rolü

Heidegger'in dili var olmanın ön şartı olarak ortaya koymasının temelinde insanın bütün anlama deneyiminin oturduğu temel kaide olarak dili görmesi bulunmaktadır. Her şey bir anlam ifade etmekle ve bir şeyle düşünülüp söylenerek dile gelmektedir.⁴⁸Çünkü bizler, yaşadığımız dünyayı sözcüklerin birbiriyle kurdukları ilişkiler aracılığıyla anlarız. Dünyayı anlamlandırılmamızın dilimize sıkıca bağlı olduğunu, *Dil varlığın evidir.*⁴⁹İfadesiyle dile getiren Heidegger'e göre sözcüklerle konuşan ve sözcüklerle yaratanlar bu evin muhafızlarıdır.⁵⁰ Yani insan dil dolayımı sayesinde bir diğer deyişle dilin yaratmış olduğu ayrıksı bilinç sayesinde Varlığın özü üzerine düşünebilmektedir.⁵¹ Bu düşünme, Varlığın özünü anlamamanın yanı sıra insanın Varlığı anlamasının tarihine yöneliktir. Varlığı anlamamanın tarihinin dilde kayıtlı olduğunu düşünürsek Varlığın anlamına yönelik her sorunun, aslında dilin özüne yönelik soru ile örtüştüğünü görmüş oluruz.⁵²

Varlığı açığa çıkarmak amacıyla dile yöneldiğimizde ise, ken-

⁴⁸ Kahraman, "Dil Varlığının Ontolojik Zemini", 84.

⁴⁹ Martin Heidegger, *Pathmarks*, Ed. William McNeill (Cambridge:Cambridge University Press, 1998), 254.

⁵⁰ Martin Heidegger, *Pathmarks*, 274. Ayrıca bk. Martin Heidegger, "*Hümanizm Üzerine Mektup*", *Hümanizmin Özü*, trc. Ahmet Aydoğan (İstanbul: İz Yayınları, 2002), 37.

⁵¹ Kahraman, "Dil Varlığının Ontolojik Zemini", 84-85.

⁵² Altuğ, *Dile Gelen Felsefe*, 87.

dimiz ve Dünya hakkındaki bilgimizi çevreleyen dilin, anlamamızın önsel yapısını belirleyen yönüyle karşılaşırız. Dil tarafından kuşatılan varlıklar olarak bizler kendimizi ve diğer varlıkları anlamak için dile muhtacıdır. Çünkü bilincimiz dil tarafından koşullanmıştır. Dil, Heidegger için, insanın dünyaya kulak verebilmesinin ve varlığı anlaşılabilirlik çevrenine yerleştirebilmesinin vazgeçilmez “gelenek”sel koşuludur.⁵³ Bu nedenle dil, varlığı anlamamızın ön-koşulu olarak karşımızda durmaktadır. Zira dili anlamak amacıyla yaptığımız bir sorgulamada karşımıza dil içerisinde barınan Varlığı anlamamanın tarihi çıkmaktadır. Biz bir yandan Varlığın üzerindeki örtüyü kaldırmak amacıyla dilin özüne yönelirken aslında Varlığın anlaşılmasının tarihi olan dile, dil-varlık ilişkisinin tarihine yönelmekteyiz. Çünkü dil, miras aldığımız geleneksel ve kültürel bir anlam dünyasıdır. İçerisinde doğduğumuz böylesi bir dil aracılığıyla anlam dünyasına adım atmakla kalmaz, artık kendimize dair ayrıksı bir bilince sahip olduğumuz için varoluşumuzun ifşa olmasına da tanık oluruz. Bu durum toplumlar için de geçerlidir. Her toplum kendisine verilen dil aracılığıyla yaşama imkânı edinirken bir yandan da kendi Varlıklarıyla iletişime geçerek, varoluşlarından haberdar olan bir hayat sürmeye başlarlar. Bu nedenle aslında onlar, kendi varoluşlarını ancak dil sayesinde kurabilirler.⁵⁴

Böylelikle şunu söyleyebiliriz; insan, dil ve varlık arasında kopmaz bağ aracılığıyla kendi öz bilincinin farkına varırken, diğer varolanların Varlığı üzerinde düşünmeye başlar. Peki, insan dil ile varlık arasında meydana gelen bu ilişkiler ağı aracılığıyla varlığın açığa çıkarılması için uygun zemini nasıl elde edebilir? Dille sahip olduğu öz bilinç sayesinde Varlığın üzerindeki örtüyü kaldırma imkânı elde eden insan varlığı bunu hangi sağlam zeminde ve hangi sahîh bakış açısıyla yapabilir? Heidegger, insanın içerisinde yaşadığının oluştuğu bağlam veya kültürel bütünselliğe *zemin*, *ufuk* veya

⁵³ Gülenç, “Bilim, Düşünme ve Varlık: Heidegger’de Fenomenolojik Hermeneutik”, 298-299.

⁵⁴Çınar, “Modern Batı Düşüncesinde Dilin Kökeni Olarak Ontolojik Farklılık Sorunu”, 200-2001.

açıklık gibi isimler verir. Heidegger'in ufuk kavramı, herhangi bir öznenin nesne ya da karşısındaki varlıktan soyutlanmış bir bakış açısını yansıtmamaktadır. Ufuk burada gelenekleri ve dili ile verili bir kültürün tamamıdır.⁵⁵ Yani insan, varlığı açığa çıkarmak amacıyla kültürel zemin olarak adlandırabileceğimiz bu bağlama muhtaçtır. Bu zemin aynı zamanda insana, özne-nesne diyalektiği ve idealizm tuzaklarına düşmeyen bir ufuk, bir diğer deyişle sahil bir bakış açısı sunmaktadır.

Bu ufuk bir diğer deyişle, belirli bir kültüre ve döneme ait olan

“...dilin açtığı bu açıklık, nihai olarak, tikel ayrımları içerisinde ve tikel çevreni ile sınırlı, insanın tarihsel dünyasıdır. İnsan, dilinin bu dünyası içerisinde ve buradan kalkarak anlamı sorma ve temellendirme imkânlarını türetir ve o kendisinin ne olduğuna da ancak dili içerisinde tanıklık edebilir. Demek ki, insan, Varlığın hakikatine dilinin ona açtığı açıklıkta ulaşır.”⁵⁶

Heidegger'in bu ifadeleri bize, varlığın yazgısının belirli bir kültürel dönemin diline verilmiş olduğunu gösterir. Varolanın ulaşılmış olan gerçekliğe göre kıyaslanabilmesi, belirli ve özgün bir takım özelliklerin ön plana çıktığı bir ortamda mümkün olmaktadır. Bu nedenle, Klasik Grek düşüncesinin açıklığı, Ortaçağ dünya görüşünden farklıdır, aynı şekilde modern açıklık da her iki dönemin açıklığından farklıdır.⁵⁷

Sessiz söylemenin insan tarafından sesli sözcüğe dönüştürülme süreci olarak tanımladığı *yol yapma*'yı belli bir kültürel döneme bağlı olmayı zorunlu kılarak varlığın yazgısına bağlamakla dilin tarihselliğinin altını çizirken tarihin de dilselliğine işaret eden Heidegger, Varlığın sessiz sesine karşılık vermenin dilin özgünlük kazanmasının olanağı olduğunu şu ifadeleriyle açıklar; “*Her insan dili Söylemede olagelir. Böyle olmakla her dil, olagelmeye yakınlığı*

⁵⁵ Erol Göka v.dğr., *Önce Söz Vardı*, 45.

⁵⁶ Altuğ, *Dile Gelen Felsefe*, 137-138.

⁵⁷ Altuğ, *Dile Gelen Felsefe*, 137.

ölçüsünde çeşitliliğe izin verse de, sözcüğün tam anlamında halis dildir."⁵⁸

O halde dil ile söylem arasındaki ilişkiye ışık tutmak amacıyla Heidegger'in bakış açısıyla şu soruyu sorabiliriz; Sessiz sözcüğün sesli sözcüğe dönüştürülme süreci olan *yol yapma* sonucu Heidegger tarafından açığa çıkarılan *söylem*in dilsel oluşumuzla tam olarak nasıl bir ilişkisi var? Heidegger için, *Dünya-içinde-olmak* kendimizi anlaşılabilirlik ortamında yani insanlar tarafından oluşturulmuş bir anlam dünyasında bulmaktır. Bir diğer deyişle insanın kendisini dil evrenine fırlatılmış olarak bulmasıdır.⁵⁹ İnsanın *dünya-içinde-olmasının* anlaşılmasının imkanı ise, *söylem* denilen anlamlara eklenme sonucu gerçekleşir. Yani, insan varoluşunun kurucu bileşeni ve dilinin konuşulmasını mümkün kılan *söylem*dir. Bu demektir ki dilsel anlam çevremize *dünya-içinde- olduğumuz* anlayışını yerleştirmemizin imkânı *söylemde* gerçekleşmektedir.⁶⁰ Dili söylemin ifade kazanmasının bir yolu olarak düşündüğümüzde ise, varolanın anlam kazanması insan varoluşuyla dolayısıyla dil ile mümkün olmaktadır.⁶¹

Bu nedenle insan, Varlığın yazgısının gerçekleştiği söylemeye kulak vererek, onu gönülden dinleyerek kendi özüne uygun davranmış olur. İnsanın, varlığın hakikatine açık hale gelmesinin yolu dili kendisine mesken edinmesinden geçmektedir. İnsan varlığın hakikatine ait olduğu için dilde iskân etmekle birlikte onu korumak mecburiyetindedir. Çünkü insan varoluşu, dili korurken bir nevi kendisini, kendi özünü de korumuş olmaktadır. İnsan varlığın açıklığı olmakla aslında Varlığın hizmetine girer. Kendisini açık kılma yoluna koyan Varlığın yazgısına katılarak Varlığı korurken kendi özüne de uygun davranmış olur.⁶²

Fakat Heidegger'e göre, özünde Varlığın olageldiği olay olarak

⁵⁸ Altuğ, *Dile Gelen Felsefe*, 136-137.

⁵⁹ Altuğ, *Dile Gelen Felsefe*, 92.

⁶⁰ Altuğ, *Dile Gelen Felsefe*, 90-91.

⁶¹ Altuğ, *Dile Gelen Felsefe*, 91.

⁶² Altuğ, *Dile Gelen Felsefe*, 138.

kavranabilir olan dil yaşadığımız çağda fakirleşmiştir. Bunun nedeni dilin, sürekli kendi özünün dışında düşünülebilmesidir. Dil, çağımızda, Heideggerce ifade edersek Varlığın evi olarak değil, varolan üzerindeki hâkimiyetin bir aracı olarak kullanılmaktadır. Bunu aşabilmek, dile dair bu kavrayışı değiştirerek dilin özüne dönmeyi gerektirmektedir.⁶³ Dil hakkındaki bu anlayışı değiştirmek, dilin özüne dönmek için iyi bir başlangıç olmakla beraber dile giden yolu sağlamlaştırmayı da amaçlamaktadır.

Heidegger dilin özüne ulaşmak amacıyla kaleme aldığı *Dile Açılan Yol* adlı çalışmasında, nesneleştirileceği gerekçesiyle dil üzerine konuşmanın gereksizliğinden bahseder. Ona göre dil hakkında konuşmak yerine dilin kökeninden gelen sese kulak vermeliyiz.⁶⁴

*Zira dil, söyler. Söylenen şey, söyleme esnasında kendini ifşa eder. İfşa olan şey ise, içinde bulunduğumuz dünya ve varlıklardır. Dili anlamak varlığı anlamak, varlığa kulak vermektir. Bu sebeple konuşmanın gerisinde ve önünde dinleme yer alır. Burada dinlemek, bir fiziksel sesi veya konuşmayı işitmekle aynı şey değildir. Her işitilen şey, kendini açığa vurmayabilir. Oysa dinlemek, deyim yerindeyse, varlığın, ifşa olmak suretiyle insan bilincinde bir rezonans ve transformasyona yol açmasıdır.*⁶⁵

Bir diğer deyişle insan varlığı tarafından söyleme aracılığıyla oluşturulan anlam dünyası ve Varlığı anlamanın tarihinin kayıtlı olduğu dili, bu tarihsel birikimi varlığı açığa çıkarmak amacıyla dinlemek, bu birikimin öz bilincimizi değişim ve dönüşüme uğratması demektir. Zira dilin kökeninden gelen sese kulak vermek ancak dili bu şekilde dinlemekle mümkün hale gelmektedir.

Dille ilişkiye geçmenin yolu ise düşünmeden geçer. Bu nedenle dil düşünmeyi gerektirmektedir. Varlığı anlamak, bir tür dil

⁶³ Gülenç, "Bilim, Düşünme ve Varlık: Heidegger'de Fenomenolojik Hermeneutik", 299.

⁶⁴ Heidegger, *On The Way to Language*, 50-51.

⁶⁵Burhanettin Tatar, *Din, İlim ve Sanatta Hermenötik* (İstanbul: İsam Yayınları, 2014), 21.

tecrübesinin düşünme aracılığıyla insanda gerçekleşmesidir.⁶⁶Dilin özüne, kökenine yönelmek, dilin kökeninden gelen sese kulak vermek, bir nevi düşünmek demektir. Oysa her türlü düşünme dilin özünü kavrayamaz. Onu kavrayacak olan asli düşünmedir. Asli düşünme, nesnel, yansıtıcı ve tasarımılayıcı olan ve böyle olduğu için bunalım yaşayan modern bilimin düşünmesinden farklıdır. Asli düşünme unutulmaları anımsayan ve onları ontolojik bir zeminde anlayan ve yorumlayan bir düşünmedir. Düşünürce düşünme yani sahil düşünme, unutulmuş olan Varlığı bir anlama faaliyeti olarak diriltir. Diriltme, unutulmuş olan Varlığın açığa çıkarılmasıdır. Böylece aşikâr olduğu farz edildiği için üzerinde düşünülmeyen ve nesnelere indirgenen Varlık hatırlanır; parçası olduğumuz ve unuttuğumuz bütün yola gelir. ⁶⁷

Ayrıca Heidegger dilin kökeninden gelen sesi dinlemeyi, dilin kökeninin neliğini araştırmadan ayırmak gerektiğini söyler. Ona göre dil, kendisini varlık üzerinden açmaktadır.⁶⁸ Bu nedenle Heidegger'e göre fenomenolojik ontoloji şeylerin kendilerini önceleyen dil olduğu önvarsayımından hareketle gerçekleştirilebilir. Bu önvarsayımın gerekliliği de Varlığın unutulmuşluğu sorusunun cevabının ancak varlığın tarihinin anlaşılmasından geçtiğini söyler. Ona göre bu cevabı bulmanın imkânı dilde yatmaktadır. Zira dilin özüne yönelik fenomenolojik bir araştırma, dilin fakirleşmesi sonucu unutulmuş Varlık nedeniyle ortaya çıkan ve dili anlaşılmaz kılan görüşü aşmayı amaçlamaktadır.⁶⁹ Peki dilin özüne yönelik olan bu araştırmada dilin bizzat kendisiyle nasıl iletişime geçebiliriz, Dil hangi durumda bizimle konuşur, Ne zaman kendisini dile getirir? Heidegger *Dilin Doğası* isimli çalışmasında bu sorunun cevabını şöyle verir:

⁶⁶ A.Kadir, Çüçen, "Heidegger ve Felsefe", *FLSF Dergisi* 1 (2006):19.

⁶⁷ Gülenç, "Bilim, Düşünme ve Varlık: Heidegger'de Fenomenolojik Hermeneutik", 299.

⁶⁸ Kahraman, "Dil Varlığının Ontolojik Zemini", 84.

⁶⁹ Gülenç, "Bilim, Düşünme ve Varlık: Heidegger'de Fenomenolojik Hermeneutik", 298-299.

Dil ile maruz kaldığımız tecrübede dil kendisini dile getirir. İnsan bunun herhangi bir şekilde, konuştuğu herhangi bir zamanda vuku bulduğunu düşünebilir. Ancak, bir dili konuşmamız her ne zaman ve ne tarzda gerçekleşirse gerçekleşsin, dilin kendisinin asla söz söyleme hakkı yoktur. Yalnızca gündelik kullanımında dil kendisini dile getirmediği, tersine dizginlediği için biz kolayca bir dili konuşmayı başlatır ve konuşabilir ve bu yüzden bir şeyle ilgilenebilir ve bir şeyi konuşarak müzakere edebiliriz.

Heidegger tam da burada kendine bir soru yöneltir ve hemen ardından sorduğu bu soruyu şöyle yanıtlar;

Fakat dil vasıtasıyla dilin kendisi ne zaman konuşur? Yeterince tuhaftır ki, biz bizi ilgilendiren, heyecana sürükleyen, sıkıntıya sokan veya yüreklendiren bir şey için doğru kelimeyi bulamadığımızda konuşur. Bu yüzden zihnimizdeki şeyi dile getirmeksizin bırakır ve onu hakkıyla düşünmeksizin dilin kendisinin içinde temel varlığıyla bizi belli belirsiz ve geçici tarzda etkilediği anlara maruz kalırız”.⁷⁰

Anlamın karara bağlanamaz kaldığı, askıda kaldığı bu anlarda, söylenmeyen alanına yöneltiliriz. Bu durum sözcüğe sözcük olarak dikkat göstermek, bir bakıma, gramer ve mantıktan geri çekilmek demektir. Söylenmeyen alanına girmek, sözcüklerin gündelik anlamlarının ötesine nüfuz etmek için gündelik dilde kolaylıkla kullandığımız ve amacımıza ulaşmak için bir araç haline getirdiğimiz *yıpranmış dil*'in sınırları dışına çıkmak demektir. Bu da sözcüğü işitmekle olur. Sözcüğü işitmek ise dilin kaynağına ulaşmakla mümkündür.⁷¹

Heidegger için kelimenin etimolojisine inmek, kelimenin eskiden kullanıldığı anlamlara ulaşmaktan da öte, dilin kökeninde saklanmış olan kelimenin asıl anlamının yattığı yeri bulmaktır⁷²Çünkü dil, gündelik kullanımda *uzlaşımsal göstergeler* diye adlan-

⁷⁰ Martin Heidegger, “Dilin Doğası”, 31.

⁷¹ Altuğ, *Dile Gelen Felsefe*, 141.

⁷²Engin Yurt, Martin Heidegger Felsefesinde ‘Düşünme’ Sorunu (*Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2014*), 66.

dırabileceğimiz, ortalama, herkes tarafından anlaşılır kılınmış olup, söylenmeyenle bağı kopmuştur. Oysa dilin kökensel anlamının farkına vardığımızda görürüz ki, dil varolanların açık kılınması olarak ortaya çıkar. Günlük kullanımda sözcüklerin arkasında duran gizli anlamı ancak dilin kökeninden gelen sese kulak vererek açığa çıkarabiliriz. Dilin asli görevi varlığı kendisinde barındırmak ve korumaktır. Dilin kökeni işte tam da burada, gündelik kullanımın işe yaramadığı, herhangi bir anlam ifade etmediği, kelimelerin kifayetsiz kaldığı yani söylenmeyenin bir diğer deyişle varlığın konuştuğu yerde, sessizliğin çağrısında ortaya çıkar.⁷³

Bu demektir ki sessizlik, henüz uygun sözcüklerin bulunmadığı, şeyleri açığa çıkarmak amacıyla sorguladığımız yerededir. Bu sorgulama dilin içinde, dilin tam da ortasında gerçekleşir. Sessizliğe vücut vermek, onları varlığa getirmek amacıyla dile yönelir, dilin içinde ve dilin amacı doğrultusunda eşsiz kelimeler bulmaya doğru yönlendiriliriz ve sessizliği ancak bu şekilde sonlandırırız. Bulduğumuz bu eşsiz kelimeler dil içerisinde gerçekleştirmiş olduğumuz bir eylem sonucu ortaya çıktığı için yeniden ele geçirilen, güce sahip olan sözcüklerdir. Bu sözcüklerle oluşturduğumuz anlam kümeleri ise otantik düşünmeyi ve şiiri oluştururlar.⁷⁴

*Düşünme ve şiir, dilin kaynağına bir tür geçittir; söylenmeyene, her sözcükte içkin olan hiçliğin arkasında kendisini gizleyen şeye doğru bir sıçrama'dır, kaynak olarak Varlığa bir sıçrama'dır.*⁷⁵

Bu süreci tecrübe eden düşünür ise, kullanımda olan, yani insan tarafından dile getirilmiş olan sesli sözcüklerden yola çıkarak dilin kökenine yönelir. Düşünür bu yönelim sonucu kökensel dilin açıklığındaki sözcüklere ulaşarak kelimelerin otantik anlamını bulur. Böylelikle dille varlık bulan Varlığın üzerindeki örtüyü kaldırır ve böylece otantik anlamıyla varlık ışıdamaya başlar. Şairin esas ilgisi, Varlığı sözcükler içerisinde söylemektir. Yani varlığın hakika-

⁷³ Altuğ, *Dile Gelen Felsefe*, 140.

⁷⁴ Altuğ, *Dile Gelen Felsefe*, 140.

⁷⁵ Altuğ, *Dile Gelen Felsefe*, 141.

tini dilinin kökenlerindeki en eşsiz kelimeleri seçerek aydınlatmaya çalışmaktır. Düşünürün ilgisi ise, şiirsel söylemede açılanmış olan sözcüğü dinlemektir. Fakat buradaki dinlemek hakikatin sesine dikkat kesilmiş bir biçimde, dilin içindeki hakikati işitmek şeklindedir. ⁷⁶Çünkü Heidegger'e göre;

*Kelimeler terim değildir, bu yüzden de mevcut olan bir içeriği içinden çıkardığımız kovalar ve variller gibi değillerdir. Kelimeler, söyleme içinde bulunup kazılmış su kaynaklarıdır, bulunması ve tekrar tekrar kazılması gereken, kolaylıkla çöken su kaynakları, ama aynı zamanda tam da hiç beklenmediğinde tekrar ortaya çıkan. Eğer kaynağa tekrar tekrar gitmezsek variller ve kovalar boş kalır, ya da içerikleri bayatlar.*⁷⁷

Böylece dilin kaynağı ile kurduğumuz her türlü ilişki insanın söylemesindeki yaratıcılığı ortaya çıkarır. Bu durum ise insanın dilinin kökeniyle ilişki içine girerek kurmuş olduğu halis konuşmayı ortaya çıkarır. İnsan açık kılma yoluna girdiğinde sessiz söylemeyi, yani dilinin kökeninden gelen sessiz sesi dinlemeyi başarabilsin diye kendi özü serbest bırakılır. Fakat bu durum ancak insanın dünyayı deneyimlemesini engelleyen unsurlar aşıldığı takdirde gerçekleşir. Söylemenin özgürleştiren, insanın özünü serbest bırakan bu alanı içerisinde insan karanlığın içerisinde bir şeyi alır ve onu kendi anlaşılabilirlik çevreni içerisine yerleştirerek anlamı otantik bir biçimde aydınlatır. Her insan konuşmasındaki bu yaratıcı yön, onun dil ile olan bu otantik ilişkisinde ortaya çıkar. Bu ilişki ise Varlığı işitmeye ve söyleme şeklinde iki eylemin bir araya gelmesi sonucu gerçekleşir.⁷⁸

Böylece varlığın sesine itaat eden halis düşünme, varlığı açığa çıkaracak olan sözü, kelimeyi arar. İnsanın dili varlığı ifşa edecek olan bu söze uygun olduğu zaman varlığın hakikatini açığa çıkarmak için yeterli hale gelir. Dilin yeterli olması durumunda ise, varlık kendini aydınlığa gösterir ve böyle bir düşünme ve dil tecrübesinin

⁷⁶ Altuğ, *Dile Gelen Felsefe*, 142.

⁷⁷ Yurt, *Martin Heidegger Felsefesinde 'Düşünme' Sorunu*, 66.

⁷⁸ Altuğ, *Dile Gelen Felsefe*, 139-140.

sonucunda Varlık dil ile açığa çıkar. ⁷⁹İnsanın özü ile varlığın hakikati arasında kopmaz bir bağ vardır. Zira her ikisi de aynı hakikatin varoluşlarıdır. Düşünme de dil de öz olarak varlığın hakikatine ait olduğu için insan, varlığın kendi kendini ifşa etmesi için uygun dili ve halis düşünmeyi bulduğunda varlık da kendini aydınlatmaya olumlu yanıt verdiğinde, hem kendini hakikat olarak hem de insanın özünü öz olarak aydınlatılabilir.⁸⁰ Dilin varlıkla ve gelenekle, insanı Varlığı algılayışıyla olan ilgisi ve önemi fark edildiğinde, sahih bir dil anlayışı ile yola çıktığımızda düşünme aracılığıyla da varlığın üzerindeki örtü kaldırılır ve hakikat kendisini gösterir.

Sonuç

Varlık sorusunun yeniden sorulması gerektiğini kendi çağında ilk defa gündeme getiren Heidegger, bu iddiasını felsefe tarihindeki varlık görüşlerini ele alıp, eleştirerek temellendirmeye çalışmıştır. Ona göre Varlık, aşkın ilkelerle açıklanılmaya çalışılmış ve bu nedenle varlığın kendisi gözden kaçmıştır. Bazı dönemlerde ise, varlık kendisinden anlaşılır ve kavranılır olduğu gerekçe gösterilerek Varlık sorusu hiç sorulmamıştır. Heidegger'e göre bunlar birer önyargıdır ve Varlığı sorunsallaştırmamızı ve açıklamamızı engellemektedir. Zira metafizik kavramlarla açıklanılmaya çalışılan Varlığın gerisine gidilmenin imkânı olmamakla birlikte bilinen bir şeyi düşünmenin gereği görülmemektedir. Böylesi bir girdabı fark eden ve buradan çıkmak amacıyla "*Varlık ve Zaman*" isimli eserinde Varlık sorusunun tekrar sorulmasının gerekçelerini ve bu sorunun bu güne kadar neden sorulmadığını, bu sorgulamanın önündeki önyargıları varlık tarihini eleştirel bir okumaya tabi tutarak ele alır. Varlık sorusunun önemine değindikten sonra, bu soruya hangi zeminlerde doğru yanıt aranabileceğini sorunsallaştırmak amacıyla "*Hümanizm Üzerine Mektup* İsimli" yayınında ilk olarak varlığı sağlam bir zemine çekmek amacıyla dili varlığın evi olarak tanımlamış-

⁷⁹ Ulukütük, "Geleneğin Dili mi Varlığın Evi mi: Heidegger ve Gadamer'de Dil, Gelenek Ve Varlığın İnsanlık Halleri Üzerine", 9.

⁸⁰ Çüçen, "Heidegger ve Felsefe", 19.

tır. Ona göre bu soruyu sorabilen tek varlık Dasein olduğu için bu evin bekçileri de insanlar olmaktadır. Bu nedenle Varlığın anlaşılmasının yolu da Dasein'in varoluşsal yapıları olan zamansallık ve dilsellikten geçmektedir. Bu yapılardan olan dilsellik ve onun bir ürünü olarak ortaya çıkan gelenek, hem varlığın anlaşılmasının hem de Dasein yani insan varlığının kendi özüne ulaşmasının imkânını barındırmaktadır. Çünkü Dasein'in varoluşu ile dilin özünün hakikatin aynı kaynağından beslenen iki ayrı yönünü oluşturmaktadır. Fakat Heidegger'e göre dil, yaşadığımız çağda fakirleşmiştir. Dil aynı zamanda sadece gündelik kullanımın bir aracı haline getirilerek sığlaştırılmıştır. Ona göre böyle durumlarda dil, çökmüş su kaynaklarıdır. Kaynağa sürekli gitmenin gerekliliğini vurgulayan Heidegger, çökmüş ya da bayatlamış olan kaynağa gitmek amacıyla, dilin kökeni üzerine çalışmalar yapar. Ona göre dilin kökenine gitmek, sadece kelimenin eskiden kullanıldığı anlamlara ulaşmak olmayıp, Varlığın asıl anlamının işaret ettiği yere varmaktır.

İnsan öz bilinciyle varlığı açığa çıkarmaya ve dilinin özüne ulaşmaya çalışmaktadır. Bu öz bilincini şekillendiren, insanın varoluşsal yapılarından dil ve bunun bir ürünü ve aynı zamanda üreticisi olan gelenektir. Dilinin anlam çevrenine bağlanmış durumda olan insan varlığı düşünme ve şiir aracılığıyla gündelik kullanımın aşıldığı yerde yani sessizliğin çağrısında dilin kökenine ulaşır. Tam da burada, kelimelerin bizi ifade edemediği yerde düşünme ortaya çıkar. İnsan düşünmeye doğru itilir. Dilin kökeniyle ilişkiye giren insan, dilinin kökeninden gelen sesi dinleyebilsin diye özü serbest bırakılır. Bu özle dil içerisinde gerçekleştirilen düşünme sonucu oluşturulup, yeniden ele geçirilen sözcükler, güce sahip olan sözcüklerdir. İnsanın dili ile kurduğu bu otantik ilişkide varlığı işitme ve söyleme şeklinde iki eylemin bir araya gelmesi sonucu Varlık açığa çıkarılır. Varlığın sesine itaat eden sahil varlığı açığa çıkaracak sözü arar. İnsanın dili bu varlığı açığa çıkaracak yetkinliğe ulaştığında ise varlık kendisini aydınlığa gösterir ve böyle bir düşünme ve dil tecrübesi sonucunda Varlık açığa çıkar.

Kaynakça

- Altuğ, Taylan. *Dile Gelen Felsefe*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008.
- Arslan, Ahmet. *İlkçağ Felsefesi Tarihi I*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014.
- Bilen, Osman. *Çağdaş Yorumbilim Kuramları*. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları, 2005.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Tarihi*. Bursa: Say Yayınları, 2002.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefeye Giriş*. Ankara: Nobel Yayınları, 2011.
- Cevizci, Ahmet. *İlkçağ Felsefesi Tarihi*. Bursa: Asa Yayınları, 2012.
- Çınar, Aliye. "Modern Batı Düşüncesinde Dilin Kökeni Olarak Ontolojik Farklılık Sorunu". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/1 (2007): 196-210.
- Çüçen, A.Kadir. "Heidegger ve Felsefe". *FLSF Dergisi* 1 (2006):7-25.
- Çüçen, A.Kadir. *Martin Heidegger: Varlık ve Zaman*. Ankara: Sentez Yayıncılık, 2015.
- Göka, Erol - Topçuoğlu, Abdullah - Aktay, Yasin. *Önce Söz Vardı*. Ankara: Vadi Yayınları, 1995.
- Gülenç, Kurtul. "Bilim, Düşünme ve Varlık: Heidegger'de Fenomenolojik Hermeneutik". *Cogito Felsefe Dergisi* 64 (Güz 2010): 280-300.
- Heidegger, Martin. "Herder'in 'Dilin Kökeni Hakkında' İncelemesi Üzerine Dersler". Trc. Güvenç Şar. *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi* 30 (2016):73-82.
- Heidegger, Martin. "Dilin Doğası". *Retorik Hermeneutik ve Sosyal Bilimler Der. ve trc. Hüsamettin Arslan*. İstanbul: Paradigma Yayınları, 2002.
- Heidegger, Martin. "Hümanizm Üzerine Mektup". *Hümanizmin Özü*. Trc. Ahmet Aydoğan. İstanbul: İz Yayınları, 2002.
- Heidegger, Martin. "The Nature of Language," *On the Way to Language*. Trc. Peter D. Hertz. New York: Harper and Row

- Press, 1971.
- Heidegger, Martin. *On the Way to Language*. Trc. Peter D. Hertz. San Francisco: Harper&SanFrancisco Press, 1982.
- Heidegger, Martin. *Pathmarks*. Ed. William McNeill. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Heidegger, Martin. *Varlık ve Zaman*. Trc. Kaan H. Ökten. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2008.
- Inwood, Michael. *Heidegger*. Trc. Nursu Öрге. Ankara: Dost Kitabevi, 2014.
- Kahraman, Yakup. "Dil Varlığının Ontolojik Zemini". *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* 18 (Güz 2014):75-87.
- Manav, Faruk. *Martin Heidegger'in Varoluşçu Hermeneutiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 2013.
- Namlı Türkmen, Gülşah. "Fenomenolojik Bir Problem Olarak Dil". *Posseible Düşünme Dergisi* 4 (2014):1-12.
- Ökten, Kaan H. "Giriş'e Giriş: Varlık ve Zaman'ın 'Giriş' Kısmı Hakkında Notlar". *Cogito Felsefe Dergisi* 64 (Mart 2017): 89-105.
- Ökten, Kaan H. *Heidegger Kitabı*. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2004.
- Ökten, Kaan H. *Varlık ve Zaman Kılavuzu*. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2008.
- Palmer, Richard. *Hermenötik*. Trc. İbrahim Görener. İstanbul: Anka Yayınları, 2002.
- Tatar, Burhanettin. *Din, İlim ve Sanatta Hermenötik*. İstanbul: İsam Yayınları, 2014.
- Ulukütük, Mehmet. "Geleneğin Dili mi Varlığın Evi mi? Heidegger ve Gadamer'de Dil, Gelenek Ve Varlığın İnsanlık Halleri Üzerine". *Özne Felsefe Bilim ve Sanat Yazıları Dergisi* 17 (Bahar 2012): 1-26.
- Weber, Alfred. *Felsefe Tarihi*. Trc. H. Vehbi Eralp. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2015.
- Yurt, Engin. *Martin Heidegger Felsefesinde 'Düşünme' Sorunu*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2014.

The Role Of Language And Tradition In The Reveal Of Being In Heidegger

Summary

Martin Heidegger, who approached the language as the house of being, once having divided the history of being into four periods, turned his attention to these periods by a critical reading of the history of philosophy. The first of these are pre-Socrates philosophers of nature who directly experience the opening of existence itself. The second period of the history of being is the existence of Plato and Aristotle who started the process of forgetting the question of being. As Plato reduce the material to shadow he rejects the importance and value of our sense organs in terms of knowledge. Aristotle's sense of being contains existing building elements associated with each other. The most important of these elements is the form. Substance is only its compulsory support. According to Heidegger, the two philosophers in topic, discuss the being indirectly in other words they treat the being by means of metaphysical concepts. The third period of the history of Being is the tradition of medieval thought. In this tradition, Being is tried to be explained in the context of the distinction between "created existence" and "creative existence". Heidegger finds the fourth period following the medieval thought, accept in the tradition which has begun with Descartes. This last tradition finds confidence in the accuracy of knowledge. This last tradition finds confidence in the accuracy of knowledge. According to Heidegger, who takes a critical view of the history of philosophy and is the first to call attention to the concept of Being in Western philosophy, to base the explanation of Being on metaphysical concepts and substances leads to the forgetting of the self of being and more specifically the question of pure being. For this reason, Heidegger, in his book *Sein und Zeit*, completed in 1927, evokes prejudices about being that hinder the taking in hand of being. In order to overcome these prejudices, he emphasized the need to ask again the question of Being and he began to search for

a new ground and a specific method. While he was undertaking this research in the context of Dasein during the period before return philosophy, he carried out this research through an inquiry into the Being (Sein) after this period. Thus he tries to understand Being through Dasein, that is to say, from the existential structure of the being of man. He emphasized the requirement to listen to language which existential structure in the second period of his philosophy. According to him, the only being able to ask the question of being is Dasein, in other words the human being. Since the only being that understands the being is the Dasein the condition of the understanding of the Being is depend on the Dasein founder existential construct. So the understanding of Being depends on temporality and linguistic which are Dasein's existential structures. The linguistic nature of these existential structures and the tradition which emerged from it, includes both the possibility of understanding being and the possibility of the Dasein, that is to say the human being reaches his own essence. Because human beings are trying to create being by means of self-consciousness and from there to reach the essence of the language. For this reason, the tradition which is the product of the language and the language of human's existential structures shape human's self-consciousness. As well as language emerges as an element of tradition, tradition is also a component of language. Because the existence of Dasein and the essence of language reflect different perspectives of truth. So in this work, after addressing how language and tradition create the Being, we discuss on how this created being is manifested by language and tradition and according to this purpose, Heidegger's second term of language view will be emphasized.

Key Words: Heidegger, tradition, language, Being, existence